

Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος (1897 -1978)

81 χρόνια υποτέλειας και εξάρτησης

Γράφει ο: Αλέξης Τότσικας

Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος (ΔΟΕ) ονομαζόταν ο έλεγχος των δημοσίων οικονομικών της Ελλάδας. Επιβλήθηκε από Ευρωπαϊκές χώρες, που δάνεισαν την Ελλάδα το φθινόπωρο του 1897, με στόχο την αποπληρωμή των χρεών της προς τους πιστωτές της. Τον έλεγχο εκτελούσε μια εξαμελής επιτροπή, η Διεθνής Οικονομική Επιτροπή, με μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα από το 1897 μέχρι το 1978, για 81 χρόνια. Ας πάρουμε όμως τα γεγονότα με τη σειρά.

Στην περίοδο 1890-1893 άλλαξαν πέντε κυβερνήσεις, που προσπάθησαν με διάφορους οικονομικούς αυτοσχεδιασμούς να δανειοδοτήσουν την καταρρέουσα οικονομία. Ταυτόχρονα ελήφθησαν μέτρα για αυστηρές περικοπές στις κρατικές δαπάνες – στρατιωτικές δαπάνες, δημόσια έργα και σε όλες τις κρατικές δραστηριότητες. Παράλληλα, ψηφίστηκαν νέοι φόροι και τέλη, καθώς και εκπαιδευτικά τέλη, που προκάλεσαν μεγάλες αντιδράσεις. Η κατάσταση ήταν απελπιστική.

Το 1892 ήρθε στην Ελλάδα ο Έντουαρντ Λο, έμπειρος Άγγλος διπλωμάτης, ως απεσταλμένος της βρετανικής κυβέρνησης, ικανοποιώντας σχετική επιθυμία του Χαρίλαου Τρικούπη. Ο πρωθυπουργός, προσπαθώντας να αποφύγει τη δημοσιονομική κατάρρευση, απέβλεπε τότε σε μια ευνοϊκή, αλλά αντικειμενική έκθεση για την ελληνική οικονομία και στη σύναψη ενός νέου εξωτερικού δανείου.

Το Μάρτη του 1893 ο Λο απέστειλε στο Φόρεϊν Οφίς την έκθεσή του. Το σημαντικό αυτό κείμενο αποκαλύπτει τις αντικειμενικές συνθήκες διαμόρφωσης του δημοσιονομικού χρέους, που οδήγησαν στη χρεοκοπία του 1893:

«Το ζήτημα που πρέπει να εξετασθεί είναι αν η κρίση αυτή οφείλεται σε μόνιμες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες ή σε αποτυχημένη οικονομική διαχείριση. Είναι πρόβλημα κυβερνητικών επιλογών η δημοσιονομική αστάθεια ή πρόβλημα πόρων; Αν υποστηριχθεί πως η δυσκολία οφείλεται σε ανεπιτυχή οικονομική διαχείριση, γεννιέται ένα άλλο ζήτημα: είναι οι πόροι του τόπου αρκετοί ώστε με ένα λογικό νοικοκύρεμα να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που υπάρχουν ή η οικονομική κατάσταση είναι τόσο κρίσιμη, ώστε να μην υπάρχει θεραπεία χωρίς να πειραχθεί η τιμή του ελληνικού έθνους και τα νόμιμα δικαιώματα των δανειστών του;».

Χωρίς περιστροφές ο Λο δίνει την απάντησή του με στόχο να βοηθήσει τον Τρικούπη να πάρει το δάνειο: «Με μια προσωρινή βοήθεια, η σημερινή κρίση μπορεί να υπερπηδηθεί και με μια κατάλληλη πρόνοια στο μέλλον, μπορεί να εξασφαλιστεί η συνέχεια της αναπτύξεως του τόπου με τρόπο ομαλό, όπως έγινε μέχρι σήμερα». Προσθέτει όμως και την τελική του φράση, που ηχούσε απειλητικά: «Χωρίς όμως αυτήν την πρόνοια, καμιά πρόσκαιρη βοήθεια δεν μπορεί να εμποδίσει την τελική συμφορά».

Στην έκθεσή του ο Λο αναλύει τις πραγματικές αιτίες της οικονομικής κρίσης: «Για να δικαιολογηθεί ο υπερβολικός δανεισμός στο εξωτερικό, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι ο τόπος έχει επείγουσα ανάγκη ξένων κεφαλαίων για την εσωτερική του ανάπτυξη. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως αυτό είναι σωστό, αλλά η ανάπτυξη αυτή δεν μπορεί, χωρίς σοβαρούς κινδύνους, να εκτείνεται έξω από τα φυσικά της όρια».

Επισημαίνει, λοιπόν, ότι ο «οικονομικός μεγαλοϊδεατισμός», που αναγορεύει τα μεγάλα έργα σε εθνικό στόχο, παραδίδει την οικονομία στη χρηματοπιστωτική άβυσσο, από την οποία δεν επρόκειτο να βγει ποτέ. Η οδυνηρή πραγματικότητα για την Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα ήταν ότι κάθε προσπάθεια μεγάλων δημόσιων επενδύσεων ήταν στην ουσία μια υποθήκευση του οικονομικού και πολιτικού της μέλλοντος, αφού βάθαινε μέσω του δανεισμού το δημοσιονομικό της παθητικό και οδηγούσε σε όλο και μεγαλύτερη πολιτική εξάρτηση.

Πού κρύβεται, λοιπόν, ο αληθινός υπαίτιος για την πτώχευση, που ήρθε λίγους μήνες μετά την έκθεση Λο; «Θα ήμουν διατεθειμένος να αποδώσω το ατύχημα στον υπερβολικό δανεισμό στο εξωτερικό, που προκάλεσε επιβάρυνση των εσόδων και στην επιβάρυνση αυτή ο τόπος, με ατελή διοίκηση των δημοσίων οικονομικών, δεν μπόρεσε να αντέξει. Σε ίσο βαθμό όμως έφταιγε και η χαλαρότητα της διοικήσεως, που παραμέλησε την τακτική είσπραξη των φόρων, ενώ το εμπορικό ισοζύγιο, όπως δείχνουν οι πίνακες των εισαγωγών και εξαγωγών, ήταν σταθερά παθητικό».

Έτσι, ήταν λογικό να προβλεφθεί η επερχόμενη πτώχευση από τον Λο, ο οποίος ζήτησε το τελευταίο δάνειο για τη μικρή και φτωχή Ελλάδα του 1893, η οποία ήταν καταχρεωμένη και ζητούσε έλεος. Το δάνειο όμως δε δόθηκε ποτέ και η πτώχευση ήρθε το 1893 με την περίφημη φράση «Δυστυχώς επτοχεύσαμεν», του Χαρίλαου Τρικούπη κατά την τελευταία πρωθυπουργία του. Η δημοσιονομική κατάρρευση του 1893 ήταν μια προέκταση του αντικειμενικού προβλήματος των περιορισμένων εθνικών πόρων σε συνδυασμό με τον υψηλό ρυθμό δανεισμού και την πλήρη κυριαρχία του χρηματοπιστωτικού έναντι του παραγωγικού κεφαλαίου, που οδήγησε κάποια στιγμή σε αδυναμία πληρωμών.

Μετά την πτώχευση του 1893 όλες οι Ελληνικές Κυβερνήσεις, που ακολούθησαν, προσπάθησαν να έρθουν σε συμβιβαστική συμφωνία με τους δανειστές χωρίς αποτέλεσμα. Οι ξένοι κεφαλαιούχοι και τραπεζίτες, που είχαν αγοράσει το Ελληνικό χρέος, τηρούσαν σκληρή στάση απαιτώντας την άμεση καταβολή όλου του χρέους και στηρίζονταν από τις κυβερνήσεις τους και περισσότερο από τη Γερμανία, την Αγγλία και τη Γαλλία, που πίεζαν την Ελλάδα να φανεί συνεπής.

Τότε επιβλήθηκε μερικός έλεγχος από τους πιστωτές, που ήταν τυπικός κι όχι ουσιαστικός χωρίς δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασης στα ελληνικά δημόσια οικονομικά. Η εμπλοκή όμως της χρεοκοπημένης Ελλάδας σε σύρραξη με την Τουρκία στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 βρήκε την Ελλάδα σε εξαιρετικά δυσχερή θέση. Ο ελληνικός στρατός ήταν ανίκανος να αντιπαραταχθεί στα οθωμανικά στρατεύματα, που είχαν καταλάβει τη Θεσσαλία και τμήμα της Στερεάς Ελλάδας.

Οι Μεγάλες δυνάμεις επενέβησαν, για να σταματήσει ο πόλεμος του 1897, επιδικάζοντας στην Ελλάδα να πληρώσει αποζημίωση 95.000.000 χρυσά φράγκα στην οθωμανική Αυτοκρατορία, ποσό μεγάλο για την εποχή εκείνη. Η Ελληνική κυβέρνηση δεν υπήρχε περίπτωση να το εξασφαλίσει χωρίς εξωτερικό δανεισμό και αναγκάστηκε να δεχτεί τους δυσμενείς όρους της συμφωνίας, που υπογράφηκε ως συνθήκη ειρήνης το Σεπτέμβριο του 1897.

Στο άρθρο 2 της συνθήκης προβλεπόταν πως η καταβολή της αποζημίωσης δε θα καθυστερούσε την ικανοποίηση των παλαιών δανειστών της Ελλάδος και προέβλεπε την ίδρυση επιτροπής Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου από αντιπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων. Η Επιτροπή αυτή θα βρισκονταν μόνιμως στην Αθήνα και θα επέβλεπε την τήρηση των συμφωνιών, την εξόφληση των δανειστών της Ελλάδας και την καταβολή της αποζημίωσης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Με απροκάλυπτη ωμότητα μάλιστα η συνθήκη αυτή περιείχε την πρωτοφανή ρήτρα πως η Ελληνική Κυβέρνηση όφειλε να εξασφαλίσει την υπερψήφιση των όρων της συνθήκης από την Ελληνική βουλή!

Τον Οκτώβριο του 1897 έφτασαν στην Αθήνα οι απεσταλμένοι των Μεγάλων Δυνάμεων για την επιβολή των όρων της συνθήκης Ειρήνης. Στις θέσεις των σημερινών κκ. Ντερούζ, Τόμσεν και Μαζούχ ήταν οι αείμνηστοι Τέστα (Γερμανός), Λετάν (Γάλλος) και Λόου (Αγγλος). Οι τότε κυβερνήσεις, για να μην ταλαιπωρούν τους υψηλούς ελεγκτές μας, φρόντισαν να τους κτίσουν και ιδιαίτερο Μέγαρο, που δεν ήταν άλλο από το σημερινό Μέγαρο της Προεδρίας της Δημοκρατίας στη συμβολή των οδών Βασιλέως Γεωργίου και Σησιχόρου, που ανεγέρθηκε για τις ανάγκες της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής!

Μάλιστα, η ανέγερσή του βάφτηκε με αίμα, αφού κατά την ανατίναξη φουρνέλου (1901) τραυματίστηκε ένας σαραντάχρονος εργάτης.

Οι διαπραγματεύσεις με τους εκπροσώπους των πιστωτών (Αγγλίας, Γαλλίας, Αυστρίας, Γερμανίας, Ρωσίας, Ιταλίας) ξεκίνησαν τον Οκτώβριο του 1897 και κατέληξαν στη σύνταξη και ψήφιση του νόμου ΒΦΙΘ/23-2-1898, σύμφωνα με τον οποίο εγκαθιδρύθηκε η επιτροπή οικονομικού ελέγχου (Διεθνής Οικονομική Επιτροπή), που σύντομα μετονομάστηκε σε Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο.

Η συμφωνία με τους πιστωτές προέβλεπε:

Χορήγηση δανείου 151,3 εκατ. φράγκων από τις Μεγάλες Δυνάμεις στην Ελλάδα προκειμένου να καταβληθούν στην Οθωμανική αυτοκρατορία οι αποζημιώσεις, που υποχρεώθηκε να καταβάλει η Ελλάδα στην Τουρκία συνολικού ύψους 93,9 εκατ. φράγκων, και να καλυφθούν το υφιστάμενο κρατικό χρέος ύψους 31,4 εκατ. φράγκων, το έλλειμμα του ελληνικού δημοσίου για το έτος 1897 ύψους 22,5 εκατ. φράγκων και οι δαπάνες έκδοσης του δανείου (προμήθειες τραπεζών μεσιτικά, χαρτόσημα) ύψους 3,5 εκατ. φράγκων.

Υποθήκευση φορολογικών εσόδων, ώστε να εξασφαλισθεί η αποπληρωμή των δανείων. Στο ΔΟΕ θα αποδίδονταν τα έσοδα των μονοπωλίων αλατιού, πετρελαίου, σπύρων, τραπουλόχαρτων, τσιγαρόχαρτων και σμυρίδας Νάξου, ο φόρος καπνού, τα τέλη χαρτοσήμου και οι δασμοί του τελωνείου Πειραιά. Ο ΔΟΕ θα αξιολογούσε τις κρατικές υπηρεσίες για την αποδοτικότητα και τη φοροεισπρακτική τους ικανότητα.

Στην Ελλάδα επιβλήθηκε επίσης μια ισοτιμία της δραχμής προς τα ξένα νομίσματα ευνοϊκή για τους δανειστές και της αφαιρέθηκε το δικαίωμα της τύπωσης χαρτονομίσματος. Το υπερβολικότερο όλων όμως ήταν ότι η Διεθνής Επιτροπή Ελέγχου έθεσε υπό τον έλεγχο της και τις προσλήψεις, τις μεταθέσεις και προαγωγές των υπαλλήλων του στενού Δημοσίου τομέα. Ουσιαστικά η Ελληνική Εθνική κυριαρχία είχε πάψει να υφίσταται, ενώ ο Ελληνικός λαός εργαζόταν στην κυριολεξία υπό ένα ιδιότυπο και πρωτόγνωρο καθεστώς Ευρωπαϊκής αιχμαλωσίας. Φυσικά ο Ελληνικός στρατός υπήρχε μόνο στα χαρτιά, καθώς δεν υπήρχαν πόροι για την συντήρησή του, δεν αγοραζόταν πολεμικό υλικό, δεν γίνονταν ασκήσεις και η στρατιωτική θητεία είχε ελαχιστοποιηθεί.

Όταν λειτούργησε η επιτροπή του Ελέγχου, οι Ευρωπαϊκές δυνάμεις χορήγησαν δάνειο 170.000.000 χρυσών φράγκων, ώστε η Ελλάδα να πληρώσει την αποζημίωση στην Τουρκία για την πολεμική της ήττα και να αντιμετωπίσει το τρέχον υψηλό της έλλειμμα. Ο Δ.Ο.Ε. διαδραμάτισε σημαντικότατο ρόλο στα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας από την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα μέχρι τον οριστικό τερματισμό του το 1978. Η Εθνική ταπείνωση δεν είχε προηγούμενο και τονίστηκε από τον Τύπο της εποχής με μελανά χρώματα. Η

ισχυροποίηση της δραχμής που επιβλήθηκε και η δυσχέρεια του κράτους να επενδύσει έπληξε την Ελληνική παραγωγικότητα και ανάπτυξη. Κυρίως δοκιμάστηκαν οικονομικά τα μικροαστικά κρατικοδίαιτα κοινωνικά στρώματα, που ενδυνάμωσαν το ρεύμα μετανάστευσης προς την Αμερική.

Επιτεύχθηκε όμως η πλήρης εξυγίανση του τραπεζικού τομέα και της Εθνικής τράπεζας και η αναγκαστική δημοσιονομική πειθαρχία της Ελλάδας, που έμαθε να λειτουργεί χωρίς ξένη υποστήριξη στηριζόμενη σε δικές της δυνάμεις και έσοδα. Στα σκληρά και αποικιοκρατικά μέτρα του Διεθνούς Ελέγχου στηρίχθηκε η Ελληνική ανάπτυξη και Εθνική Αναγέννηση, που ακολούθησε την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα και οδήγησε στους ένδοξους Βαλκανικούς πολέμους. Άλλη μια επιβεβαίωση πως οι ανείπωτες δοκιμασίες δεν λυγίζουν, αλλά χαλυβδώνουν και φανερώνουν το μέταλλο και το χαρακτήρα ενός λαού.

Δεκάδες, βέβαια, ήταν οι περιπέτειες στις οποίες υποβλήθηκε το ελληνικό κράτος, ακόμη και σε ιδιαίτερα δύσκολες στιγμές. Το 1922 η κυβέρνηση Δ. Γούναρη, για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες του στρατού, που μαχόταν στη Μικρά Ασία, εξέδωσε 550 εκατομμύρια σε χαρτονομίσματα, χωρίς τη συγκατάθεση των τρωϊκανών. Ο «Έλεγχος» εξανέστη και απαίτησε «ζεστό» χρήμα από τον αρμόδιο υπουργό Οικονομικών Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη, ο οποίος δεν πρόλαβε να αντιδράσει, αφού μαζί με τον πρωθυπουργό και τέσσερις ακόμη συναδέλφους του εκτελέστηκαν στο Γουδί.

Λίγα χρόνια αργότερα ο Ελευθέριος Βενιζέλος κήρυξε στάση πληρωμών την 1^η Μαΐου 1932, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης του προηγούμενου χρόνου. Οι τρωϊκανοί της εποχής εξανέστησαν εκ νέου και μαζί τους σχεδόν όλη η Ευρώπη και η Αμερική! Χαρακτηριστική είναι έκθεση που έστειλε ο πρεσβευτής της Ελλάδος στο Λονδίνο (1935), γράφοντας: «Η συζήτησής μου με τους εμπειρογνώμονας υπήρξεν εξόχως διαφωτιστική. Το Φορέϊν Οφφισ πνέει μένεα εναντίον μας»!

Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το 1946, το Ηνωμένο Βασίλειο σε συμφωνία με τη Γαλλική Κυβέρνηση δήλωσε «έτοιμο να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με την Ελληνική Κυβέρνηση για τη λήξη των δραστηριοτήτων της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής του 1898». Αλλά, ως εκ θαύματος, ο Έλληνας αντιπρόσωπος, που παραβρέθηκε στη Διάσκεψη της Ειρήνης των Παρισίων (1946), συνηγόρησε υπέρ της παραμονής του «Ελέγχου» με αποκλεισμό μόνον της Ιταλίας. Έτσι έμεινε πάλι Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος στην Αθήνα!

Αλλά η μακρά σειρά των διατυπώσεων, που ζητούσε ο «Έλεγχος» προβλημάτιζε τις μεταπολεμικές κυβερνήσεις. Υπουργεία και υπηρεσίες διαμαρτύρονταν διαρκώς για τις δυσχέρειες, που παρουσιάζονταν στη διοίκηση με την παρουσία του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου. Μέχρι που ο Σοφοκλής Βενιζέλος – το 1951- από το βήμα της Βουλής δήλωνε πως

ο Έλεγχος «θεωρείτο ουσιαστικώς κατηργημένος». Αλλά μόνον κατηργημένος δεν ήταν, αφού ταλάνισε την ελληνική οικονομία και πραγματικότητα για 27 ολόκληρα χρόνια ακόμη.

Το τέλος εκείνης της ογδοηκονταετούς περιπέτειας δόθηκε με νόμο που εξέδωσε ο Θανάσης Κανελλόπουλος το 1978. Επιστρατεύοντας μάλιστα τη «σπιρτάδα» και το χιούμορ, που τον διέκρινε, στο έγγραφο που απέστειλε στη Βουλή έγραφε ότι με το νομοσχέδιο για τη διάλυση της Διεθνούς Οικονομικής Επιτροπής όχι μόνον δεν προκαλείτο δαπάνη σε βάρος του Προϋπολογισμού, αλλά πραγματοποιούνταν οικονομίες περίπου τετρακοσίων χιλιάδων δραχμών, που αντιστοιχούσαν στα έξοδα λειτουργίας της (ενοίκιο, κοινόχρηστα, φωτισμός, τηλέφωνα κ.ά.).

Όπως τότε έτσι και σήμερα η Ελλάδα βαίνει ολοταχώς προς διεθνή οικονομικό έλεγχο. Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο. Το σκηνικό, που προετοιμάζουν τα Μνημόνια, σε ένα τέτοιο σενάριο παραπέμπουν. Η Ελλάδα θα μετατραπεί σε προτεκτοράτο. Άλλοι θα διαχειρίζονται έσοδα και έξοδα με πρώτο και βασικό μέλημα την αποπληρωμή του χρέους. Ό,τι περισσεύει, θα πηγαίνει σε μισθούς, συντάξεις, σχολεία, νοσοκομεία κ.λπ. Κι αν δεν περισσεύει; Τότε θα πρέπει να βρεθούν άλλες πηγές εσόδων. Νέες μειώσεις σε μισθούς και συντάξεις; Νέοι φόροι; Πώληση ή υποθήκευση κρατικής περιουσίας, εκχώρηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας; Μπορεί και όλα μαζί.

Με το δεδομένο αυτό ελάχιστη σημασία έχουν τα μέτρα που λαμβάνονται κάθε φορά. Όποια κι αν είναι αυτά, ό,τι κι αν διαπραγματευτούμε σήμερα, αύριο μπορεί να ανατραπεί και μάλιστα με μηχανισμούς πέρα και έξω από τα θεσμικά όργανα του κράτους. Κάθε ελληνική κυβέρνηση θα κάνει ό,τι μπορεί, αλλά με τη χώρα δεμένη στα Μνημόνια δεν μπορεί να κάνει σχεδόν τίποτα.

Η τρόικα κάθε φορά που έρχεται, έρχεται για να μείνει. Η προτίμηση, που δείχνει για τη χώρα μας το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οι ελεγκτές του, δείχνει ότι η ελληνική φιλοξενία είναι παροιμιώδης. Οι εκπρόσωποί του φαίνεται πως δεν μπορούν να ζήσουν μακριά από τον αττικό ουρανό. Γι' αυτό την προηγούμενη φορά που μας επισκέφθηκαν – με την ονομασία Διεθνής Οικονομική Επιτροπή- έμειναν ογδόντα (80) ολόκληρα χρόνια, από το 1898 έως το 1978!

Η επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου το 1898, προϊόν της πτώχευσης του 1893 και της ήττας του 1897, είναι το τέλος μιας μακράς πορείας δημοσιονομικής αποσύνθεσης. Το βασικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας δεν ήταν πρόβλημα διαχείρισης, αλλά πρόβλημα πόρων και μιας άνευ όρων ανάπτυξης μέσω χρηματοπιστωτικών κινήσεων. Μια χώρα χωρίς έδαφος, χωρίς πληθυσμό, χωρίς πόρους, ζήτησε να φτιάξει υποδομές στηριζόμενη στο δανεισμένο χρήμα.

Ωστόσο αυτή ήταν η αφορμή να αναπτυχθούν δυνάμεις αλλαγής τόσο στο εσωτερικό του στρατεύματος όσο κυρίως στο πολιτικό πεδίο, οι οποίες οδήγησαν στην Επανάσταση στο Γουδί το 1909 και στην έλευση του Ελευθέριου Βενιζέλου στην Αθήνα, η οποία θα οδηγούσε την Ελλάδα, λίγα χρόνια μετά την ήττα, στους εθνικούς θριάμβους των Βαλκανικών Πολέμων και στην απελευθέρωση της Μακεδονίας, της Ηπείρου και της Θράκης. Με τους ελληνικούς πληθυσμούς της Μακεδονίας, της Θράκης, της Ηπείρου, των νησιών και της Μικράς Ασίας να περιμένουν την έξοδό τους από την καταρρέουσα οθωμανική αυτοκρατορία, το ζήτημα της επέκτασης των συνόρων του μικρού ελληνικού βασιλείου ήταν τότε η μόνη λύση.

Σήμερα όμως δεν έχουμε άλλα εδάφη να διεκδικήσουμε. Έχουμε όμως δυνατότητες αύξησης των φορολογικών εσόδων, περιορισμού της αντιπαραγωγικής σπατάλης του Δημοσίου και αύξησης των εθνικών πόρων από μια συνετή διαχείριση των κοινοτικών κονδυλίων σε παραγωγικούς τομείς, όπως ο βιομηχανικός τομέας, ο τουρισμός, η ναυτιλία, η εκσυγχρονισμένη γεωργία, το εμπόριο, η βιομηχανία τροφίμων, η ενέργεια και νέοι δυναμικοί κλάδοι, που αποτελούν διαρκείς και μόνιμες πηγές πλούτου, ανάπτυξης και ευημερίας.

Για να κατακτήσουμε όμως αυτά τα αγαθά, πρέπει να νικήσουμε στη μάχη εναντίον του οικονομικού παρασιτισμού και εναντίον της πολιτικής και διοικητικής γραφειοκρατίας. Και ταυτόχρονα να αναπτύξουμε σε δίκαιη και ορθολογική βάση το δίκτυο προστασίας για τους συμπολίτες μας, που έχουν ανάγκη τη μέριμνα του κράτους.

Ο Αλέξης Τότσικας είναι φιλόλογος, πτυχιούχος της Φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Από το 1984 ασχολήθηκε και με τη συγγραφή βιβλίων και έχει εκδώσει μέχρι σήμερα περισσότερα από 30 συνολικά βιβλία για τα Αρχαία Ελληνικά, την Έκθεση και την Ιστορία του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Δημοσιευμένο στις 16 Ιανουαρίου 2015 στο <https://argolikivivliothiki.gr/2015/01/16/81-years-of-subordination-and-dependence/>